

ХІІ Львівський соціологічний форум «Сучасні соціальні трансформації: глобальний досвід та локальні специфікації»

2 квітня 2021 року у Львівському університеті імені Івана Франка відбувся ХІІ Львівський соціологічний форум «Сучасні соціальні трансформації: глобальний досвід та локальні специфікації» у форматі онлайн. Відкриваючи Форум, Ректор Університету, член-кореспондент НАН України, професор Володимир Мельник зазначив, що кожна наука має дві важливі складові своєї інституціоналізації, а саме: історичний розвиток та філософсько-методологічні традиції. Соціологія у Львівського університеті включає і першу, і другу. Цьому сприяла діяльність Михайла Грушевського, його соціологічна спадщина, який вперше використав історико-генетичний метод для обґрунтування витоків суспільного розвитку та заклав наукові соціологічні основи аналізу українського суспільства. Переломним етапом в інституціоналізації соціології у Львівському університеті був 1990 рік, коли відбувся перший набір студентів за напрямом «Соціологія», а в 1991 році була заснована кафедра соціології на економічному факультеті. Я радий щиро вітати серед нас першого завідувача кафедри соціології професора Андрія Гнатовича Хоронжого і побажати йому міцного здоров'я та подальших наукових здобутків. Відтоді минуло багато років і сьогодні ми можемо говорити про міцні наукові традиції Львівської соціологічної школи, яка академічно сформувалася саме в стінах Львівського університету. Ректор зацентрував увагу на етапності розвитку соціології у Львівському університеті, а також на наявності сучасних соціологічних освітніх програм, що відповідають вимогам часу у підготовці бакалаврів, магістрів, докторантів, що забезпечує сьогодні кафедра соціології на історичному факультеті. На його думку, соціології як науці вдалося не зійти у крайнощі абстрактно-спекулятивного понятійного теоретизування, так і не звести досліджувані проблеми виключно до емпіричного аналізу. Про це свідчить запропонована тематика доповідей Форуму (<https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Programa-LSF-20211.pdf>), яка дає підстави оптимістичного характеру. Перше, тому що об'єктом соціологічного аналізу є проблеми сьогодення, це і цифрове суспільство, і соціально-психологічні зрушення в суспільній та індивідуальній свідомості в умовах формування «коронавірусного універсу»; онлайн освіта як процес деперсоналізації освітнього процесу і інші проблеми, які сьогодні визначають пріоритети суспільного поступу. Важливі теми дослідження - це і проблематика сучасних суспільно-політичних дисгармоній та антогонізмів в українському суспільстві. І, очевидно, соціологічна думка має і здійснює аналіз таких процесів для того, щоб на фоні не завжди правильних, з нашої точки зору,

© Пачковський Ю.Ф., Лапан Т. Д., 2021.

рішень, які впливають на суспільний процес, давати добрі орієнтири для нашого владного керівництва. Бажаю колегам-соціологам продуктивної праці та вагомих результатів під час роботи на планерному і секційних засіданнях.

У своєму вітальному слові до учасників Форуму Президент Соціологічної асоціації України, академік НАН України, професор, Ректор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Віль Бакіров відзначив можливість соціологів в он-лайн форматі обговорити велику кількість дослідницьких сюжетів. Саме суспільна проблематика, запропонована для обговорення в межах Форуму, засвідчує розвиток сучасної соціології в Україні. Президент соціологічної асоціації України наголосив на важливості для соціологічної спільноти щорічної участі у Львівських соціологічних форумах. Зазначив насиченість програми Форуму у пошуках відповідей на складні виклики, подолання яких сьогодні шукають не лише політики, але і інтелектуали України, у т. ч. й соціологи, що ставить на порядок денний популяризацію у суспільстві наукових знань.

Соціолог, випускник Львівського університету, директор соціологічної групи «РЕЙТИНГ» (м. Київ), член Правління Соціологічної асоціації України Олексій Антипович у своєму вітальному слові до учасників Форуму наголосив на глибоких змінах у суспільстві, зокрема, пов'язаних з пандемією коронавірусу. Відзначив, що сучасні соціологи не можуть аналізувати суспільство «з сьогодні на сьогодні». Соціологія має стати першоджерелом для подальших більш широких узагальнень міждисциплінарного аналізу суспільних трансформацій, адже є потужним засобом соціального прогнозування та моделювання. Це відкриває шлях для формування депозитаріїв великих масивів даних, що в перспективі буде запобігати загрозам, дасть змогу вибудовувати конструктивні стратегії в прийнятті рішень.

Професор, завідувач кафедри соціології Львівського університету Юрій Пачковський від імені організаторів Форуму у своєму вступному слові «30 років академічної соціології у Львівському університеті» зазначив на важливості соціології як інструменту дослідження нових викликів та загроз, що стоять перед сучасним українським суспільством. Це актуалізує спектр обговорюваних проблем не лише на глобальному, але на національному та локальному рівнях. Соціологи Львівського університету є продовжувачами академічних традицій, закладених у Львівському університеті 100 років тому, які потребують ще свого подальшого глибшого дослідження та осмислення. Варто хоча б згадати тут діяльність лабораторії конкретно-соціологічних досліджень, кафедри соціології та кафедри історії та теорії соціології у різні часові періоди. Соціологія – це наука, яка покликана відповідати запитам сьогодення, вивчати повсякденність у всіх її проявах та накреслювати (прогнозувати) напрями розвитку суспільних процесів. Усвідомлення складності та пошуки механізмів розвитку сучасного суспільства залишається надалі акту-

ним завданням для соціологічної науки, яка, на думку М. Грушевського (1921), яка виходить за межі чисто описових завдань. Основне завдання соціології, за М. Грушевським, полягає у тому, щоб відкинути усе випадкове та відбір основного, що характеризуватиме ритм соціального життя....

Цьогорічний Форум викликав широку зацікавленість соціологічної спільноти як в Україні, так і за кордоном. Загалом, для участі у роботі конференції було заявлено 114 учасників, подано 75 тез доповідей (Збірник тез доповідей, розміщений на сайті кафедри соціології: https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/Zbirnyk-tez-KNII-Lvivskoho-sotsiolohichnoho-forumu_2021.pdf), понад 200 осіб переглянули он-лайн трансляцію у Фейсбук.

Широкий публічний резонанс та обговорення викликали виголошені на планерному засіданні доповіді: «Цифрове суспільство; порядок денний соціології» (В. Бакіров, Президент Соціологічної асоціації України), «Теоретичні підходи до вивчення сучасних суспільних трансформацій» (Є. Головаха, член-кореспондент НАН України, заступник директора з наукової роботи Інституту соціології НАН України, м. Київ), «Коронавірус і соціологія: подвійна контекстуалізація» (Н. Черниш, професор кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка), «Онлайн-освіта в сучасному світі: переваги та загрози» (Л. Сокурняська, професор, завідувачка кафедри соціології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна).

Робота форуму була організована за чотирма напрямками: Сесія 1. «Соціологічна наука і сучасне суспільство: від теоретизування до реалії сьогодення»; Сесія 2. «Діалектика трансформаційних змін у світлі теоретичної й емпіричної соціології», Сесія 3. «Соціальні трансформації у глобалізованому суспільстві: світовий досвід і виклики для України», Сесія 4. «Покоління в аналізі локальних трансформацій соціальної структури українського суспільства».

У рамках Форуму було презентовано монографію: Оксамитна С., Симончук О. (Ред.) Динаміка сприйняття соціальної нерівності в Україні: за даними міжнародної програми соціальних досліджень 2009-2019: колективна монографія. Київ: Інститут соціології НАН України; Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 262 с. Авторки наголосили на важливості подальших досліджень соціальних нерівностей, зокрема в сучасному суспільстві, що є можливим за широкої участі українських соціологів у міжнародному дослідницькому проєкті International Social Survey Programme (ISSP).

Професор кафедри соціології Львівського університету Наталія Коваліско представила новий дослідницький проєкт «Ровесники незалежності», який розпочатий Інститутом соціології НАН України у 2021 році і до якого залучені соціологи з різних міст України, у т. ч. і соціологи Університету.

Форум був проведений на основі широкого представництва соціологів з України, та з-за її меж. Відзначимо також започаткування нового технічного формату роботи конференції.

Ю.Ф. Пачковський, Т.Д. Лапан.